

„Mozdítható-e, amit sokan megkövesedettnek, mozdíthatatlannak mondanak?

Lehetséges-e változást, közösségi aktivizálást, öntevékenységet elérni, legalább helyi lépcsőházi-háztömbönkénti összefogásokat kezdeményezni Újpalotának ebben a lakónegyedében?

Elhiszik-e az itt élők, hogy képesek – ha kell, külső segítséggel – önmaguk és közösen együtt elérni helyi célokat, egyeztetni a legelemibb érdekeiket? Hogy a változások elindítói és főszereplői is lehetnek?”¹ – olvashatjuk a projekt záró kiadványának soraiban, hogy a kezdetekkor milyen kérdésekkel vágtak bele a munkába a közösségfejlesztők. És részben meg is kapjuk rájuk a választ, ha a bevezetőben vázolt, a helyiek által

frappánsan „Váltóláznak” titulált akcióra gondolunk.

Első lépések

A projekt előkészítő szakaszában a helyi szervezetek, intézmények megkeresésével életre hívtuk az Inspirál Közösségfejlesztő Műhelyt, ahol a helyi viszonyok megismerésén túl a közös gondolkodásnak, együttműködések elindulásának, folytatásának adtunk teret ezekkel a rendszeresen megszervezett találkozókkal.

Közben pedig interjúzásba kezdtünk a helyi lakossággal, a pályázatban célterületünként kijelölt házakban. Megkereséseinkkor abból indultunk ki, hogy ők azok, akik „szakértői” a saját helyi ügyeknek, akik a leginkább rálátnak a problémákra és egyúttal ők lehetnek a megoldás kulcsa is. Ehhez idomul a közösségi interjú módszere, amely három kérdésével ezeket az információkat tárja fel.

A közösségi interjú, a közösségfejlesztésben gyakran használt módszer, amely három alapkérdésből áll:

- Mit szeret a lakóhelyén és mi az, ami zavarja? – aktuális helyzetkép, közhangulat feltárása
- Mit változtatna meg a környezetében? – problémák azonosítása
- Miben venne részt szívesen? – az egyéni cselekvési potenciál felmérése

Szomszédünnepek

A helyiekkel megismerkedve közös együttlétekre, szomszédünnepekre invitáltuk őket, ahol egy délutánt közösen eltöltve folytathattak kötetlenebb keretek között a beszélgetések. Az előtte még csak interjúalanyként elért helyi lakosok velünk, fejlesztőkkel is szorosabb kapcsolatba kerülhet-

¹ Párbeszéd a szolidáris szomszédságért. Közösségfejlesztés Újpalotán a Zsókvár lakónegyed szociális városrehabilitációs programjában. Szerk. Péterfi Ferenc. 2015, Budapest, Közösségfejlesztők Egyesülete.

tek és egymást is megismerhették, akik előtte még nem találkoztak. Ezek megszervezésének oroszlán-részét vállaltuk, ám nagyban támaszkodtunk az ott élők felajánlásaira. Így adódott össze például egy asztalnyi könyv, cd, újság és lemez cserélgetni, vagy termett negyven frissen sült palacsinta az asztalokon. Teret adtunk, amit azal tölthettek ki, ami a leginkább közel áll hozzájuk.

A közterületektől sokszor elidegenedett helyi lakosok ezekre az órákra közösen „foglalták vissza” a területet és az otthonukhoz tartozónak érezhették – a kialakult hangulat függvényében. Szemmel láthatóan erősödött az „én itt lakom” és a hozzájárulások által átért, „igen én is tudok valamit tenni” érzés bennük.

Ezek a helyi kis ünnepeknek számító közös összejövetelek, úgy tűnik, nem maradoztak el a projekt után sem, sőt – talán pont az előzőekből merítve az ötletet – támogatásukra a helyi önkormányzat

évről-évre kiírja a pályázatát, amiben vissza nem térítendő támogatással ösztönzi a lakosságot szomszédünnepek szervezésére. A pénzből pedig nemcsak a párbeszéd és a szórakozás finanszírozható, hanem – ha ügyesen gazdálkodnak – közös használatú eszközökre is szert tehetnek a szervezők, amit aztán közösségi használatban oszthatnak meg egymás között.

Közösségi kertek

„Közösségi kertnek nevezük azt az elkerített, vagy kijelölt helyet, ahol kertészkedésre, növénytermesztésre alkalmas terület található, és amelynek kezelését egy közösség kapja meg. Az egyes parcellák gondozásáért a terület gazdája felel, a kert maga viszont a közösség összehangolt döntéseit igényli, a tagok azt közösen alakítják. A helyiek területet és ezáltal teret kapnak arra, hogy kibontakoztathassák kreativitásukat és belevehessék saját elképzeléseiket a közterület e sajátos formájának alakításába.”²

2 Párbeszéd a szolidáris szomszédsáért. Közösségfejlesztés Újpalotán a Zsókvár lakónegyed szociális városrehabilitációs programjában. Szerk. Péterfi Ferenc. 2015, Budapest, Közösségfejlesztők Egyesülete.

Újpalotán jelenleg öt közösségi kert is működik, amelyből hármát a program alatt létesített a helyi önkormányzat. Átlagosan 20-24 ún. magasságyas új tulajdonosa kapott lehetőséget növénytermesztésre egy-egy kertben, akiknek a saját parcellájuk gondozásán túl szembesülniük kellett a közösen megoldandó feladatokkal is. Hogyan lesz egy közösségi kert nemcsak kert, hanem valódi közösség kerete is? Hogyan lehet összehangolni egy frissen létrejövő csoport munkáját és gördülékennyé tenni a tagok közötti együttműködést?

Mindezekhez a kertszabályzat közös kialakítása és elfogadása jó alternatívát kínált, vagy a közös döntések gördülékenyebbé tételére létrejövő és az azt koordináló kertvezetők kinevezése is, kívülről

nézve, segítette a folyamatot. De egyáltalán nem egyszerű ennyi formálisan, „felülről” hozott döntéssel összekötött ember helyzete egy ilyen közösségi cselekvést igénylő folyamatban. Egy közös érdeklődési kör – esetünkben a kertészkedés – még nem biztos, hogy elég egy közösségi működtetésű kert fenntartásához. Az idő talán sikeresen kialakítja az együttműködések formáit, és ezek a különböző célokkal érkező személyek megtalálják a helyüket a kert kialakulóban lévő szervezetében.

Iroda

A program ideje alatt működött egy irodánk, aminek célja a városmegújítási folyamatról való

naprakész információ nyújtás volt. Hamar bebizonyosodott, hogy a helyiek igénylik a fizikai elérhetőséget és biztonságot adott számukra egy folyamatos, kiszámítható nyitva tartás. Ezen túl többször adott teret kisebb megbeszéléseknek, lakossági találkozónak, ahol helye lett a párbeszédnek, csoportmunkának, kialakulóban lévő együttműködéseknek. Szerveztünk itt a fiatalokkal közös filmnézést, lángos-partit és a közösségi sikereket megünneplő összejövetelt is.

Képzés

Több száz emberrel léptünk kapcsolatba a területen töltött idő alatt, akik között nagyon külön-

bőző habitusú embereket találhattunk az egészen passzívtól a cselekvésre kész aktív szereplőig. Szamba véve ezeket az embereket, az általunk kulcsembereknek tartott 20 fő részére műhelyképzést kezdeményeztünk *Hogyan szervezkedünk a lakóhelyünkön?* címmel, a *Közösségfejlesztők Egyesülete* szervezésében.

Nem titkolt célunk volt ezzel, hogy amit eddig megérzésből csináltak vagy csak tervezgettek, azt a továbbiakban tudatosabban építsék fel, és lássanak rá az általuk generált folyamatokra. Továbbá, hogy a résztvevők által behozott különböző ügyek inspirálhassák egymást, és a társra vágyók találják meg azokat, akikkel közösen cselekedhetnek. Mindig jó tudni, hogy van kire számítani, ha belevágunk valamibe.

Közösségi tervezési folyamat

Hogyan tud befolyásolójává válni egy közösség olyan területek megújításnak, amelynek addig csak

passzív használója volt? Mit tudnak tenni annak érdekében, hogy mégis figyelembe vegyék az ötleteiket, meghallják a változást kívánó szavakat?

Az egyetlen kulcs és egyben hatalmas érték a kezükben, hogy mint használói az adott területnek, rendelkeznek azzal a tudással, amivel egy íróasztal mögött ülő tervező még csak hírből sem. Tudják, hogy ki merre vág át a parkon, honnan hiányzik a világítás, hol lenne jó egy padon pihenni és azt is tudják, hogy lennének-e használói a most divatos kültéri fitness parknak, vagy, hogy a kis- és nagytű kutyások néha konfliktusba kerülnek az egyterű kutyafuttató használatának megosztásakor.

Ezeket és hasonló hasznos információkat szedtünk csokorba a közösségi tervezések alkalmával, ahol egy úszótelket, előkertet, illetve egy egész parkot terveztünk meg a helyi lakosokkal közösen. A parktervezés végeredménye például egy olyan komplex dokumentum lett, amivel aztán a helyi lakosoknak lehetőségük volt megkeresni az illetékeseket és olyan megvalósítható ötleteket

felmutatni, amely mögött valódi lakossági támogatás állt. Így a tárgyalási alap is más szintre helyeződött és a terv iránymutatóvá válhatott a városfejlesztési osztály számára.

A tervezési folyamat közben többször megjelentek azok a hangok, akik nem hittek a terv megvalósulásában és a közös munka bármiféle eredményében. Ez természetes, hiszen kevés alkalommal élhették át eddig, hogy befolyással lehetnek a környezetük alakítására. Hiú reményeket talán egyikük sem táplált, de amikor a folyamat lezárása után pár hónappal látszódott, hogy elemeiben elkezdenek megvalósulni a megfogalmazott újítások, akkor az egész folyamat utólag még több értelmet nyert a résztvevők számára.

Ebben a több hónapon át tartó folyamatban, amelyben egy tájépítész szakember is segítségünkre volt, nem kevés munkájuk volt azoknak, akik alkalomról-alkalomra részt vettek, és különféle házi feladatokkal és vállalásokkal járultak hozzá a terv teljesebbé tételéhez. Mindenkinek egy tanulási folyamat volt az együttműködés

szépségei és nehézségei tekintetében, amikor a folyamat során, akár többször is, ellentétes vélemények, érdekek találkoztak és ütköztek egymásnak. A dokumentum elkészülte után pedig a résztvevők egy csoportja felkereste azokat a hivatali embereket, akik befolyásolói lehetnek a terület megújításának, és tájékoztatták őket a közösségi tervezés folyamatáról és eredményéről. Ezzel a kerületben található több tucatnyi park közül ráirányították a döntéshozók figyelmét erre a parkra, így téve megkerülhetlenné a változtatást.

lyezkedő előkertek gondozása vagy egy olyan levelezőlista létrehozása, amely a házban élőket köti össze. Ezek apró dolgoknak látszódnak, mégis kimozdították a paszszivításból és az érdektelenségből a bizalmatlansághoz, mozdulatlan-sághoz szokott lakosságot.

A közösségi munka egy határozottabb példjaként, a közösségi érdekérvényesítési folyamat eredményeként valósult meg a cikk elején ismertetett váltócsere is. A később „Váltóláz akciónak” elnevezett tartósabb folyamat keretében előbb csak fotókat készítették a lakók a

A közösségi kezdeményezések egy jelentős részének a közvetlen értékén túl fontos továbbgyűrűzése, hatásai voltak a városrészben, amelyekről szintén nem szabad megfeledkezni. Elkezdődött egy folyamat, az itt élő emberek cselekedni kezdtek, s aktivitásuk olyan területekre is hatással volt, amikre nem számítottak.

Átkelés

Az egyik havi fórum után néhány nappal közvetlen, és a helyiek szempontjából különösen fontos változások történtek a Zsókvár utcai útszűkítés során. A fórum a beszédes „Átkelés” címet viselte, mert központi témája a helyi közlekedés és az útburkolat felújítása volt. A lakossági igényekre gyors reagálás mellett a fórum másik hozamaként az önkormányzat is a program alatt ismerte meg a BKK terveit a területre vonatkozólag, és használta fel az itt hallottakat a saját további fórumain.

Jó példa még a lakossági közreműködéssel elért pozitív változásokra az az eset is, amikor az egyik régi elhanyagolt homokozó kiskertté alakításakor a közösség kifestett két szomszédos – egyébként törött – ülőpadot is, majd pár nap múlva az Önkormányzat munkatársai kipótolták, megjavították a pad törött léceit.

Ilyen esetekben együttműködések alakulnak ki a lakosság és az intézmények között – egymás véleményének, helyzetének megismerésével tovaszállnak az irreális elvárások, követelések, és egy egyenrangú, egymás megismerésén alapuló kapcsolat jöhet létre. Az együttműködés továbbá felhívja a figyelmet a rendszer működésének hiányosságaira, rossz mecha-

Helyi kezdeményezések, akciók

A korábban csak bátortalanul – esetleg szűkebb körben – elmondott panaszok némi bátorítással az önálló fellépés, felelősségvállalás lehetőségét is felvetették. Azok az elejtett megjegyzések az interjúk során, amelyek ismétlődni látszódtak, társakért és egy kis biztatásért kiáltottak. Így szerveződött meg több lépcsőházban is az ott élők összefogásával a falfelület közös kifestése, a panelházak előtt elhe-

szétrohadó villamos-talpfákról, aztán hang- majd filmfelvételt a váltó és a villamos csattogásáról. Erről óriásfotókat tettek ki, aláírásokat gyűjtöttek a környéken, leveleket írtak a Budapesti Közlekedési Központ és a BKV Zrt. vezetőinek. Az egyik részvevő ötleteként egy kiáltványban felajánlották a váltószekeret a Közlekedési Múzeumnak. Ezekre a nyilvános eseményekre, történésekre a sajtót is mozgósították. Most pedig már, mint látjuk, személyes levélben értesítik őket a munkálatok megkezdéséről.

nizmusaira, és megnyitja a lehetőségét, hogy azokat újjakkal írja felül.

Kik ők most?

A folyamatok során összekovácsolódott személyek úgy döntöttek, hogy társasággá alakulnak. Így most működik egy csoport, az Újpalotai Szomszédok Társasága (ÚjSzoT), akiknek célja a helyi ügyek képviselete, és minél megkerülhetetlenebb szerep betöltése

a helyi döntéshozatalban az őket érintő kérdésekben. Ennek eszközeül ez a néhány fő havonta, kéthavonta nyilvános fórumokat tart különböző őket érintő témában, vagy újra és újra rákérdeznak az illetékes hatóságoknál személyes felkeresésekkel, hogy hol tart egy-egy általuk követett megújítás, beruházás. Számonkérés? Akár így is hangozhatna, de ezt inkább az ígéretes betartására történő emlékeztetőnek definiálják, és ezt a hangnemet is tartják a szervezők.

Ezzel a kezdeményezésükkel olyan csatornát nyitnak a helyi lakosság és az intézmények, hatóságok között, ahol emberek beszélgethetnek emberekkel, kérdéseket tehetnek fel egymásnak, és a kommunikáció, együttműködés talán kölcsönösen finomíthatja az egymásról kialakított (olykor negatív) képet.

Az Újpalotai Szomszédok Társasága internetes elérhetősége: <https://www.facebook.com/ujpalotaiszomszedoktarsasaga>

TÓTH VIVIEN (1992) közösségfejlesztő, a Cselekvő közösségek projektben a mentorhálózatért felelős munkatárs szerepét tölti be a közösségi művelődés szakterületen. Társadalmi tanulmányok alapszakon, majd közösségi és civil tanulmányok mesterképzésen szerzett diplomát. Közösségfejlesztési tapasztalatokat egy városrehabilitációs program szomszédügyi munkájában gyűjtött, melynek a helyiek aktivizálása volt a célja. Érdeklődési területei közé tartoznak a városfejlesztés, informális tanulás és a közösségfejlesztés minden területe.